

KANCELARIA SENATU

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI I KORESPONDENCJI

Warszawa, dnia 11 listopada 2017 r.

BADK/DPK-133-57/17 MK

P9-35/17

Nr: 32436/13	Data wpływu petycji 11 września 2017 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 9 listopada 2017 r.

ZMIANA KONSTYTUCJI RP

TEMAT

POLSKI JĘZYK MIGOWY

WNOSZĄCY PETYCJE: petycja indywidualna

Stanisław Porowski.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą rozszerzenia treści art. 69 Konstytucji RP poprzez dodanie ust. 2 w brzmieniu: „Władze publiczne będą chronić i podnosić wartość polskiego języka migowego, jako przejawu kultury i środka zapewniającego dostęp do nauki oraz równość szans”, w celu ustanowienia polskiego języka migowego językiem urzędowym osób głuchych.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

Autor petycji wnosi o uznanie w polskim prawodawstwie praw osób głuchych, poprzez określenie tej grupy jako mniejszości językowo-kulturowej z własną kulturą, historią i językiem – polskim językiem migowym (pjm).

Konstytucja RP w art. 69 stanowi: „Osobom niepełnosprawnym władze publiczne udzielają, zgodnie z ustawą, pomocy w zabezpieczaniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej”. Autor petycji postuluje przytoczoną treść przepisu ująć w ustępie 1 i rozbudować ten przepis o ustęp 2 z zapisami o polskim języku migowym.

W uzasadnieniu wnoszący petycję powołuje się na „Brukselską Deklarację Języka Migowego w Unii Europejskiej 2010” która m.in. stanowi: „Niesłyszący i słabosłyszący ludzie w Europie są zarówno użytkownikami jak i obrońcami wielu rodzimych/rdzennych narodowych języków migowych oraz tworzą (zagrożone) społeczności lokalne równe innym mniejszościom językowym i kulturowym”.

Autor petycji podkreśla fakt uznania języka migowego, jako równoprawnego języka narodowego, w konstytucjach czterech krajów Unii Europejskiej: Austrii (2005 r.), Finlandii (1995 r.), Portugalii (1997 r.) oraz na Węgrzech (2011 r.).

STAN PRAWNY:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78 poz. 483 ze zm.) w art. 27 stanowi, że w Rzeczypospolitej Polskiej językiem urzędowym jest język polski. Przepis ten nie narusza jednak praw mniejszości narodowych wynikających z ratyfikowanych umów międzynarodowych.

Rzeczpospolita Polska zapewnia obywatelom polskim należącym do mniejszości narodowych i etnicznych wolność zachowania i rozwoju własnego języka, zachowania obyczajów i tradycji oraz rozwoju własnej kultury. Mniejszości narodowe i etniczne mają prawo do tworzenia własnych instytucji edukacyjnych, kulturalnych i instytucji służących

ochronie tożsamości religijnej oraz do uczestnictwa w rozstrzygnięciu spraw dotyczących ich tożsamości kulturowej (art. 35).

Zgodnie z art. 69 z działu „Wolności i prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne” władze publiczne są zobowiązane, zgodnie z ustawą, do pomocy osobom niepełnosprawnym w zabezpieczaniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej.

Warunki konieczne do zmiany Konstytucji określa rozdział XII w art. 235 ustawy zasadniczej. Do najważniejszych postanowień regulujących tryb zmiany Konstytucji w sposób odmienny od trybu zmiany ustaw zwykłych należy m.in. prawo inicjatywy przysługujące grupie ściśle określonych podmiotów, są to: Prezydent RP, Senat jako cała izba oraz grupa co najmniej 1/5 ustawowej liczby posłów (tj. co najmniej 92 posłów).

Ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 823) reguluje sprawy związane z zachowaniem i rozwojem tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego, integracją obywatelską i społeczną osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych, a także sposób realizacji zasady równego traktowania osób bez względu na pochodzenie etniczne. Ponadto określa zadania i kompetencje organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego w tym zakresie (art. 1).

Ustawa definiuje dwa rodzaje mniejszości: narodową i etniczną.

Za **mniejszość narodową** uważa się grupę obywateli polskich, która spełnia wszystkie warunki wymienione w art. 2 ust. 1:

- 1) jest mniej liczebna od pozostałej części ludności Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) w sposób istotny odróżnia się od pozostałych obywateli językiem, kulturą lub tradycją;
- 3) dąży do zachowania swojego języka, kultury lub tradycji;
- 4) ma świadomość własnej historycznej wspólnoty narodowej i jest ukierunkowana na jej wyrażanie i ochronę;
- 5) jej przodkowie zamieszkiwali obecne terytorium Rzeczypospolitej Polskiej od co najmniej 100 lat;
- 6) utożsamia się z narodem zorganizowanym we własnym państwie.

W Rzeczypospolitej Polskiej do mniejszości narodowych należą: mniejszość białoruska, czeska, litewska, niemiecka, ormiańska, rosyjska, słowacka, ukraińska oraz żydowska.

Mniejszość etniczną tworzy grupa obywateli polskich, która spełnia łącznie wymienione wyżej warunki opisane w punktach 1, 2, 3 i 5 przewidziane dla określenia mniejszości narodowej oraz dwa odrębne warunki:

– ma świadomość własnej historycznej wspólnoty etnicznej i jest ukierunkowana na jej wyrażanie i ochronę;

– nie utożsamia się z narodem zorganizowanym we własnym państwie.

Ustawa enumeratywnie wylicza uznane grupy mniejszości etnicznej: karaimską, łemkowską, romską i tatarską. Państwo polskie gwarantuje każdej osobie należącej do mniejszości prawo do swobodnej decyzji czy należy traktować ją jako osobę przynależną do mniejszości czy też przeciwnie, a wybór taki nie pociąga za sobą jakichkolwiek negatywnych dla niej skutków (art. 4 ust. 1). Ponadto zabrania się stosowania wbrew woli osób należących do mniejszości środków mających na celu ich asymilację oraz środków mających na celu zmianę proporcji narodowościowych lub etnicznych na obszarach zamieszkałych przez mniejszości (art. 5). Ustawa zabrania dyskryminacji wynikającej z przynależności do mniejszości (art. 6 ust. 1).

Zgodnie z art. 8 ustawy osoby należące do mniejszości mają prawo do:

- swobodnego posługiwania się językiem mniejszości w życiu prywatnym i publicznie;
- rozpowszechniania i wymiany informacji w języku mniejszości;
- zamieszczania w języku mniejszości informacji o charakterze prywatnym;
- nauki języka mniejszości lub w języku mniejszości.

Przed organami gminy, obok języka urzędowego, może być używany jako język pomocniczy język mniejszości. Jest to możliwe jedynie w gminach, w których liczba mieszkańców należących do mniejszości jest nie mniejsza niż 20% ogólnej liczby jej mieszkańców i zostały one wpisane do Urzędowego Rejestru Gmin. Możliwość używania języka pomocniczego wiąże się z prawem do zwracania się do organów gminy pisemnie, lub ustnie oraz uzyskiwaniem – na wyraźny wniosek – odpowiedzi w formie pisemnej lub ustnej. Dopuszcza się wniesienie podania w języku pomocniczym, lecz procedura odwoławcza odbywa się już wyłącznie w języku urzędowym. Wątpliwości rozstrzygane są na podstawie dokumentu sporządzonego w języku urzędowym (art. 9).

PRACE LEGISLACYJNE:

Brak.

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

Brukselska Deklaracja Języka Migowego w Unii Europejskiej 2010 podjęta została w wyniku porozumienia Krajowych Stowarzyszeń Głuchych państw członkowskich

Unii Europejskiej oraz Islandii, Norwegii i Szwajcarii.

Wśród priorytetów określonych w Deklaracji znajdują się następujące postanowienia:

– każdy użytkownik języka migowego musi mieć prawo do używania swojego ojczystego języka migowego bez ograniczeń i dyskryminacji. Komunikacja i korzystanie z języka ojczystego jest podstawowym prawem człowieka;

– narodowe języki migowe powinny być uznawane na równi z odpowiednimi językami mówionymi państw członkowskich, języki powinny być chronione i promowane;

– wszystkie państwa członkowskie powinny wspierać język migowy, poprzez badania, rozwój i naukę, dostarczanie pomocy finansowej oraz uruchamianie i wspieranie krajowych i lokalnych projektów;

– Unia Europejska powinna wspierać państwa członkowskie w podejmowaniu niezbędnych środków prawnych dotyczących ochrony i promowania narodowych języków migowych aby osiągnąć założenia strategii UE 2020, która ma na celu zwiększenie zatrudnienia i poziomu życia.

INFORMACJE DODATKOWE:

Język migowy to system znaków umownych, przy użyciu gestów i mimiki, które służą głuchym i głuchoniemym do porozumiewania się. Nie istnieje jeden uniwersalny język migowy. Języki migowe występują w wielu odmianach, nawet w jednym kraju może istnieć więcej niż jeden język migowy, tak samo jak w przypadku języków mówionych.

Przykładowo, w Belgii funkcjonują dwa języki migowe (wersja migowa belgijskiej odmiany francuskiego oraz wersja migowa języka flamandzkiego), podobnie jak w Hiszpanii (hiszpański i kataloński język migowy). Także w krajach, w których funkcjonuje tylko jeden język mówiony, może występować kilka języków migowych, tak jak w Wielkiej Brytanii czy Irlandii, a wynika to z uwarunkowań historycznych.

Problem uznania języka migowego w ustawodawstwach poszczególnych państw to przedmiot zainteresowania Światowej Federacji Głuchych (WFD) oraz Unii Europejskiej, która popiera wysiłki związane z poprawą statusu języka migowego, wyrażając to m.in. w **rezolucji Parlamentu Europejskiego z dnia 23 listopada 2016 r. w sprawie języków migowych i zawodowych tłumaczy języka migowego (2016/2952(RSP))**. W dokumencie tym podkreślono potrzebę dostępu głuchych, głuchoniewidomych i niedosłyszących do takich samych informacji i wiadomości, jak pozostali obywatele. Do realizacji tego celu mogą się przyczynić zalecenia: tłumaczenia w języku migowym, przetwarzania mowy na tekst, alternatywnych form komunikacji, w tym tłumaczeń ustnych.

W Europie coraz więcej państw przyjmuje język migowy za równoprawny z obowiązującym oficjalnym językiem urzędowym, rośnie liczba tłumaczy języka migowego, coraz więcej programów telewizyjnych jest opatrzonych napisami czy tłumaczonych na język migowy. Jednak każdy kraj ma własną drogę dochodzenia do prawnego uznania na poziomie krajowym języka migowego czy to jako języka urzędowego czy też języka chronionego w określonych dziedzinach życia.

Wśród państw członkowskich Unii Europejskiej, które przyjęły, że język migowy jest równoprawny z językiem narodowym znajdują się:

Austria – w Federalnej Ustawie Konstytucyjnej Republiki Austrii w art. 8 uznano austriacki język migowy za samodzielny język, szczególnie określa ustawa.

Finlandia – w Konstytucji Republiki Finlandii w art. 17 uznano prawa osób posługujących się fińskim językiem migowym oraz tych osób, które z powodu swojego inwalidztwa potrzebują pomocy w mówieniu lub tłumaczeniu.

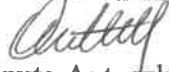
Portugalia – zgodnie z art. 74 Konstytucji Republiki Portugalskiej przyjęto zasadę ochrony i podnoszenia wartości portugalskiego języka migowego, jako przejawu kultury i środka zapewniającego dostęp do nauki oraz równość szans.

Węgry – ustawa zasadnicza Węgier w artykule H stanowi, że węgierski język migowy jest chroniony jako część kultury węgierskiej.

OPRACOWAŁA

Mażena Krysiak

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz